

При перспективных связях учебный материал увязывается с темами, систематическое изучение которых может быть осуществлено в других смежных предметах в будущем.

Таким образом, можно сделать вывод, что осуществление межпредметных связей является одним из основополагающих принципов для успешной профессиональной подготовки, а также качественного усвоения профессионально-технических умений учащимися.

Литература:

1. Г.Н. Варковецкая «Методика осуществления межпредметных связей в профтехучищах». – М.: «Высшая школа», 2004 г.
2. В.Н. Максимова Межпредметные связи в процессе обучения. - М.: Просвещение, 2009.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Рыспаева Ч. К. – аспирантка Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева e-mail: cholponram@mail.ru

Аннотация. Качество знаний, полученное в начальной школе, оказывает прямое влияние на дальнейшее получение образования и успешность обучения ученика. В статье рассматривается обучение и воспитание, направленное на развитие личностных качеств и формирование учебной мотивации младшего школьника. Также рассмотрены педагогические условия развития учебной мотивации.

Ключевые слова: мотивация, учебная мотивация, школьник, младший школьный возраст, метод, педагогические условия, начальный класс.

КЕНЖЕ МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРЫНЫН ОКУУ МОТИВАЦИЯСЫН ӨНУКТҮҮРҮДӨГҮ ПЕДАГОГИКАЛЫК ШАРТТАРЫ

Рыспаева Ч. К. – И. Арабаев атындагы Кыргыз Мамлекеттик Университети аспирант, Бишкек ш., Кыргыз Республикасы
e-mail: cholponram@mail.ru

Аннотация. Башталгыч класста алган билим сапаты окуучунун андан аркы билим алуусуна ебөлгө түзүп, окуучунун окуудагы ийгилигине түздөн-түз таасир этет. Макалада кенже мектеп окуучусунун инсандык сапаттарын, окуу ишмердүүлүгүн жана окуу мотивациясын калыптандырууга негизделип окутуу жана тарбиялоо – көңүлдүн борборундагы маселе катары каралат. Ошону менен бирге окуу мотивациясынын өнүгүүсүндөгү педагогикалык шарттар каралды.

Түйүндүү сөздөр: мотивация, окуу мотивациясы, окуучу, кенже мектеп курагы, ыкма, педагогикалык шарттар, башталгыч класс.

Рыспаева Ч. К.	142
----------------	-----

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL MOTIVATION OF YOUNG SCHOOLCHILDREN

Ryspaeva Ch. K. – graduate student Kyrgyz State University by I. Arabaev,
e-mail: cholponram@mail.ru

Summary. The quality of knowledge gained in primary school has a direct impact on further education and the success of student training. The article deals with education and upbringing aimed at developing personal qualities and forming the educational motivation of a young schoolchildren. Also, pedagogical conditions for the development of educational motivation are considered.

Key words: motivation, educational motivation, schoolchildren, junior school age, method, pedagogical conditions, primary class.

Билим-тарбия берүүнүн сапатын өркүндөтүү, өлкөбүздүн өнүгүшүнө салым кошуучу атуулдарды тарбиялап өстүрүү бүгүнкү күндө республикабыздагы олуттуу маселелердин бири болуп эсептелет. Эл керегине жараган атуулдарды тарбиялоодо башталгыч мектеп зор милдеттерди аткарат. Окуу мотивациясынын табияты жөнүндөгү маселе азыркы учурда бир кыйла иштелген болуп саналат. Адамдын жүрүм-турумунун активдүүлүгүнүн булагы катары мотивдердин өзгөчөлүктөрү Б.Г. Ананьев, В.Г. Асеев, Л.И. Божович, В.К. Вилюнас, А. Маслоу, А.К. Маркова, Х.Хекхаузен, Г.И. Щукина, М.П. Якобсондордун эмгектеринде каралган. Бул окумуштуулардын эмгектеринде окуучулардын инсандыгынын мотивациялык чөйрөлөрүнүн түзүлүшүнүн жана өнүгүшүнүн өзгөчөлүктөрү кеңири изилденген, алардын эмгектеринде окуунун айрым жетектөөчү мотивдеринин мүнөздөмөлөрү сунушталган: таанып билүүчүлүк кызыкчылыктары (Г.И. Щукина, Н.Ф. Талызина), таанып билүүчүлүк керектөөчүлүктөрү (В.С. Ильин), социалдык жана таанып билүүчүлүк мотивдер (А.К. Маркова), ийгиликке жетишүүнүн жана жолу болбогондуктан качуунун мотивдери (С.С. Занюк, Н. Скороходова, Х. Хекхаузен), коммуникативдик жана чыгармачылыкты ишке ашыруу мотивдери (М.В. Матюхина, Н.Ц. Бадмеева) каралган. Окуучулардын мотивациялык чөйрөсүнө таасир берүүчү ыкмалар менен каражаттарды издөөнүн натыйжаларын ачкан макалалардын жана окуучулардын мотивациясын калыптандыруу боюнча максатка багыттуу иштердин акыркы жылдарда көбөйүшү бул проблемага изилдөөчүлөрдүн кызыгуусунун өсүшү жөнүндө кабар берет [2].

Окуу мотивациясы – баланын айлана-чөйрөнүн касиеттеринин мыйзам ченемдүүлүктөрүн, нерсенин жашыруун касиеттерин табуу аракети жана аларды пайдалана алуу. Окуучулардын окуу мотивациясынын калыптанышында педагогикалык шарттандын мааниси чоң.

Педагогикалык шарттар □ бул билим берүүнүн мазмунун жана аны уюштуруунун объективдүү мүмкүнчүлүктөрүн турмушка ашыруу үчүн материалдык мүмкүнчүлүктөрдү ишке ашыруунун жыйынтыктары, анткени коюлган милдеттерди ишке ашырууга жардам бериши керек.

Педагогикалык шарттар окутууну жана тарбиялоону уюштуруунун максаттары менен милдеттерин, мазмунун, методдору менен формаларын камтыйт. Ошондуктан “педагогикалык шарттар” деген түшүнүктүн алдында биз максатка багыттуу тандоону, дидактикалык максаттарга жетишүүгө арналган мазмун менен методдордун элементтерин түзүүнү жана пайдаланууну түшүнөбүз.

Тарбия берүү процессин уюштуруунун педагогикалык шарттары максатты, милдетти, мазмунду, методдорду, куралдарды, көрсөтмө куралдарды жана натыйжаларды болжолдойт. Жогоруда көрсөтүлгөндөргө толугу менен макул болуу менен, биз күч-аракетти белгилүү бир объектилерге (окутуу, тарбиялоо, мектептеги окуу-тарбия бир уюштуруу, мектепке чейинки, мектептеги, мектептен тышкары тарбия берүү, коомдогу, үй-бүлөдөгү тарбия ж.б.) багыттабыз жана ар бир объектиге ылайык шарттарды белгилөөнү зарыл деп эсептейбиз. Бул объектилердин ар биринин түзүлүшүнө байланыштуу шарттар белгилүү. Баланын мектептеги окууга болгон кызыгуусуна, анын мотивациялык сферасынын калыптанышына эң маанилүү болгон мектепке чейинки даярдык жана анын ичинде инсандык даярдык таасир этет деп Кыргызстан психологу Ж. М. Жумалиева белгилеген. Мектепке чейинки баланын таанып- билүү иш- аракетине болгон даярдыгы аларда түзүлгөн сандуу элестөө жана түшүнүк менен эмес, ойдун денгээли, ойлоо процесстери, анализдей билүү корутундулоо, салыштыруу менен аныкталат [3].

М.Н. Скаткиндин педагогикалык шарттарга төмөндөгүдөй аныктама берген: “Педагогикалык шарттар □ изилдөөнүн объектиси болуп саналган, феномендин калыптанышына таасир берүүчү, педагогикалык процесстин тышкы факторлорунун натыйжасы”, - деп белгилейт [4].

Буга байланыштуу, биз, кенже мектеп курагындагы балдарда баалуулук катары окуу ишмердүүлүгүнө мамилени калыптандыруунун педагогикалык шарттары бар деп жыйынтык чыгардык. Аларга окуу ишмердүүлүгүнө кенже мектеп окуучуларынын баалуулук мамилесин калыптандырууга жардам берүүчү педагогдун салттуу эмес баалоочу ишмердүүлүгү кирет, демек, окуучунун инсандык өнүгүшүнө жардам берет. Окутуунун активдүү методдорун пайдалануу дагы бир кыйла маанилүү педагогикалык шарттардын бири болуп саналат. Анткени бул методдор окуу материалына ээ болуу процессинде активдүү ой жүгүртүүчү жана практикалык ишмердүүлүккө окуучуларды козгойт (маалыматтык, проблемалык окутуу, конкреттүү кырдаалдарга анализ, ролдорду ойнотуу ж.б.). Жана ошондой эле педагогикалык шарт болуп окуу ишмердүүлүк процессинде кырдаалдарды түзүү саналат.

Азыркы мектепти модернизациялоонун негизги багыттары инсандын өнүгүшү жана окуучулардын индивидуалдуулугун ачуу үчүн шарттарды түзүү идеялары менен байланыштуу. Ошондуктан билим берүүнүн сапатын камсыздоонун фактору катары башталгыч класстын окуучусунун окуу мотивациясынын натыйжалуу каражаттарын издөө проблемасы абдан актуалдуу болуп саналат. Окуу ишмердүүлүгүнүн теориясын өнүктүрүү менен окуу мотивациялары жаңы мазмун жана концепциялар менен байыды. Окуу ишмердүүлүгүнүн мотивдерин В.С. Ильин, А.К. Маркова, М.Г. Морозова, Л.И. Божович, Н.В. Бордовскаялар карашкан. В.С. Ильин, М.А. Данилов сыяктуу окумуштуулар кенже мектеп окуучуларынын мотивациялык-таанып билүүчүлүк чөйрөсүнүн өнүгүшүнө мугалимдин таасир берүүсүнүн ар түрдүү каражаттарын изилдешкен жана окуу процессин мотивациялык камсыздоонун негизинде аны башкаруунун дидактикалык шарттарын ачып беришкен [2]. Башталгыч класстардын окуучуларынын окуу мотивациясынын калыптанышы, башталгыч мектептин олуттуу проблемаларынан болуп саналат. Ошондуктан окуучу биринчи класстан баштап окуунун мотивин түшүнүшү маанилүү, анткени мындан интеллектуалдык жана эрктик активдүүлүгү, бүтүндөй окуу процессине мамилесинин калыптанышы көз каранды. Окууга оң мотивдер түшүнүктүү гана эмес, реалдуу аракетте болуш үчүн, аларды калыптандыруу боюнча иш алып барыш керек. Окуунун оң мотивациясын калыптандыруунун үстүндө иштөө менен, биз төмөндөгү милдеттерди койдук:

- кенже мектеп окуучулары таанып билүүчүлүк процессте өздөрүн негизги катары сезгидей окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу;
- сабак учурунда гана эмес, сабактан тышкаркы учурда да окуучулардын таанып билүүчүлүк ишмердүүлүктөрүн активдештирүү.

Белгилүү болгондой, эгер ички мотивацияны тарбиялоо боюнча атайын иштер жүргүзүлбөсө, анда кенже мектеп окуучуларында окууга туруксуз мамиле менен окууга көңүл коштук, камарабастык өнүгөт. 6-10 жаш окууга болгон кызыгууга жана окууга негиз салууга ылайыктуу курак. Бул жерде окуучулардын билимдерди аң-сезимдүү өздөштүрүшү абдан маанилүү болуп эсептелет. Окуу процессин окутуунун биринчи күнүнөн баштап окуучулар өздөрүнүн алга жылууларын көргүдөй кылып уюштуруу зарыл, окуучу келечеги менен бүгүнкү күнүнүн байланышын белгилей алгыда кылып мотивдерге инсандык маани берүү керек. Мында максаттарды туура коюу жана аларды окуучулардын түшүнүүсү биринчи даражадагы мааниге ээ болот. Ички мотивдерди калыптандыруу боюнча ишти биз окуучулардын мотивациясын байкоо жолу менен изилдөөдөн, анкетирлөө жүргүзүүдөн, балдар, жана алардын ата-энелер менен ичтемелешүүдөн баштадык. Мугалим менен окуучулардын ортосунда толук психологиялык контакт болушу керек. Балдар акыл ишмердүүлүгүнөн

канааттануу алуу менен, окууга кызыгуу сезими менен карагандай шарттар түзүлүшү зарыл.

Ички мотивдерди калыптандырууну ар түрдүү формаларда, ыкмаларда жана методдордо окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу аркылуу жүргүздүк:

- жарым-жартылай жана изилдөөчүлүк ыкмаларды тандоо;
- сезимдик кабылдоого таянуу менен дидактикалык материалдарды мазмуну боюнча кызыктуу тандоо;
- жомокчу аркылуу оюндук формада окуу материалын берүү;
- тапшырмаларды аткаруу аркылуу ийгиликтин кырдаалын түзүү;
- сабакта жана класстан тышкары иш-чараларда театралдашкан көрсөтмөлүүлүктү пайдалануу;
- окуу материалын конкреттүү турмуштук кырдаалдар менен ылайыкташтыруу;
- окутуу менен тарбия берүүнүн формаларынын ар түрдүүлүгү бул сабак-саякат, интеграцияланган сабактар, интеллектуалдык оюндар, чыгармачылыктын элементтери менен өз алдынча иш, долбоордук ишмердүүлүк, экологиялык марафондор, оюндук программалар, көргөзмөлөр, балардын илимий-практикалык конференциялары, экскурсиялар.

Ошентип, окуу мотивациясын өнүктүрүү бул узак, күжүрмөн жана максатка багыттуу процесс. Башталгыч класстардын окуучуларынын окуу ишмердүүлүгүнө туруктуу кызыгуу сабак-саякаттарды, сабак-оюндарды, сабак-викториналарды, сабак-изилдөөлөрдү, сабак-жолугушууларды, сюжеттүү сабактарды, чыгармачылык тапшырмаларды коргоо сабактарын өткөрүү аркылуу, жомоктук каармандарды тартуу, оюн ишмердүүлүгү, класстан тышкары сабактар аркылуу жана ар кандай ыкмаларды пайдалануу менен калыптанат. Мотивацияны калыптандыруунун ар түрдүү формалары менен ыкмаларын сабактын ар кыл этаптарында колдонуу жана өз учурунда алмаштыруу билимдерге ээ болууга окуучулардын каалоосун бекемдейт.

Адабияттар:

1. Бекбоев И., Алимбеков А. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы, Бишкек? 2011.
2. Божович Л.И. Избранные психологические труды: проблемы формирования личности. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. - 208 с.
3. Жумалиева Ж., Асаналиева Б. У. Балдар психологиясы. – Бишкек, - 2014.
4. Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики. – М.: Педагогика, 1984. – 96 с.

